

Psykologi som show: om popularitetens paradoks

Per Betzonich-Wilken

Som kvalificeret vidne til fagets allesteds nærvær, må man indse, at psykologien for længst har opnået showkarakter.

Målt i forhold til sin korte historie som universitetsfag har psykologi opnået en enestående popularitet. Som dets fremtrædende grundlæggere i det 19. århundrede kunne hverken Wilhelm von Humboldt eller Wilhelm Wundt forudse, hvor folkekært faget ville blive. Det er uvist, om de ligefrem ville misunde dets moderne repræsentanter. Nogle af de mest ophængte må med hver deres specialer pendle mellem forskningsprojekter, publikationsforpligtelser, katedre og medieoptrin i alle versioner.

Scenen er befolket af mange andre, der også udtaler sig om tanker, følelser og adfærd. Når det drejer sig om noget så alment, bør ingen jo have monopol på at bidrage til debatten. For den fagligt funderede hersker der dog ikke tvivl om, at det akademiske bidrag er til gavn. Formidles det tilmed på tilgængelig måde, kan der tales om folkevenlig faglighed i en tankevækkende helhed.

Mellem ekshibitionisme og eksorcisme

Specielt for den praktiserende psykolog er samtiden lærerig: Som kvalificeret vidne til fagets allesteds nærvær må man indse, at psykologien for længst har opnået showkarakter. Det er ikke kun til at kimse ad, fordi det giver mange muligheder for at få indblik i både klient- og kliniker-perspektiver – og samtidig se dem i forhold til eget virke.

I det digitale univers er klientperspektiver også kilde til overraskelse. Her støder man f.eks. på en ung engelsktalende svensk pige, der som erklæret introverteret har opnået et svimlende antal visninger på YouTube. Med dybdegående monologer og interviews viser hun sig dog som forbavsende ekstroverteret i personlige spørgsmål, der strækker sig lige fra yndlingslektüre til indsatser for selvtillid og selvværd. Falsk reklame? Muligvis, men også barndomspsykologien bekræfter, at alle kneb gælder, når behovet for opmærksomhed skal opfyldes. Målt i forhold til, hvad man ellers kan opleve med et klik, er det dog en ret uskyldig form for ekshibitionisme.

Specielt for den praktiserende psykolog er samtiden lærerig: Som kvalificeret vidne til fagets allesteds nærvær må man indse, at psykologien for længst har opnået showkarakter

Når det kommer til klinikerperspektiver, melder der sig renommerede professorer. Men også uden den fine titel er den autoritære type med klare diagnoser og domsafsigelser gerne den mest populære. Vedkommende har normalt brug for gæsteklienter, der kan fremhæve alvoren – og egen betydningsfuldhed. I nogle tilfælde foregår dialogen i et tonefald, der henleder tanken på den hellige inkvisitions forhør, hvor fagpersonen med stram mine afventer, at klienten går til angerfuld bekendelse. Om den moderne form for eksorcisme rammer plet, står dog til tider hen i det uviste.

Som vidne til den slags kan den praktiserende psykolog både blive bekymret og få svært ved at holde masken; i flere tilfælde vil man nok være taknemmelig for egen erfaring med klientkontakt.

Popularitetens paradoks

Det forbliver legitimt at søge hjælp i en krise; langt de fleste med behov eller ”bare” interesse for professionelle input dukker dog aldrig op til personlig konsultation. Det sikrer medierne den dominerende rolle, når det drejer sig om folkevenlig faglighed. Som et alternativ i den digitale æra viser den litterære formidling fortsat sin levedygtighed, hvad enten det er i brevkasser, artikler eller god gammeldags bogform.

I antikkens slavebaserede samfund var det filosofferne, der stod til rådighed for den frie borger med fingerpeg om erkendelse og etik. De litterære kilder fra dengang er præget af lange udredninger, som også kan sætte forskerens tålmodighed på prøve. Den akademisk funderede populærlitteratur om psykologi inddrager gerne repræsentanter fra filosofernes store galleri i læsevenlig form. Det bidrager til værker med seriøs tone, som dog ikke behøver give afkald på showkvalitet af den grund. I både ind- og udland ser den interesserede bogtitler med opfordringer som *Kom igang! Hæng på! Giv slip!* Dermed sørges for variation i konkurrencen om at nå den moderne borger, der også er modtagelig for vejvisende input.

Jo mere, der præsenteres som ret tænkning og færden, desto mere kan gælde som mindre begavet, uhensigtsmæssigt eller åbenlyst destruktivt

Modtageligheden behøver ikke være tegn på personlig krise; enhver med det almindelige ønske om at få udvidet horisonten kan nyde godt af det faglige stof med underholdningsværdi. Både titler og indhold appellerer til et bredt publikum, men gennemgående er der glidende overgange til spørgsmål hos læseren, der vidner om udbredt usikkerhed: Er jeg mon på forkert kurs – privat, professionelt, intellektuelt? Når usikkerheden topper, bliver det straks mere presserende: Er jeg godt i gang med at skade mig selv, andre, planeten? Der er sandsynlighed for det hele, og spørgsmålene giver indtryk af, hvor svært det kan være at vise tiltro til egen dømmekraft. Her gælder det desværre, at enhver kan være sig selv fjernest.

Når forfattere virker forvisset om at have fat i den rigtige ende, melder der sig et tidløst problem, som læseren kan føle sig ubehageligt truffet af: Jo mere, der præsenteres som ret tænkning og færden, desto mere kan gælde som mindre begavet, uhensigtsmæssigt eller åbenlyst destruktivt. Sidstnævnte er klart for de fleste, men det handler gerne om afgørende detaljer, der går forud for det værste. Det er gammelkendt i akademisk uenighed, og alt i alt kan usikkerheden lede læseren frem til et sidste spørgsmål: Hvad har så størst betydning i den situation, jeg befinder mig i? Savnes svaret stadig efter lekturen, er det åbenbart også svært at vise tiltro til dømmekraften hos fagfolk, der er for fjernt fra én selv.

Når der hersker tvivl om værdien af input, viser der sig noget, der kan gælde som popularitetens paradoks: Også folkevenlig faglighed befordrer en rådvildhed, som den forsøger at modvirke.

Heldigvis er det langt fra en regel, at det ender med fortvivlelse, men skulle det brænde på, er der hjælp at hente.

Klassisk alternativ

Som særlig repræsentant for sit fag kan den praktiserende psykolog træde til, hvor andre har det med at komme til kort. Dagens konsultation tilbyder et udvekslende nærvær som kontrast til et distanceret og stivnet afsender-modtager-forhold. Derfor vil der fortsat være behov for det klassiske alternativ.

Også for klinikerer er målet tilstrækkelig faglighed. Med årene kan det fortsat være tankevækkende, hvor meget der hører til fagligheden. Hvad enten man sværger til sokratiske dialog eller seneste evidenshit, er den professionelle andel i et vellykket terapiforløb ikke kun et spørgsmål om at omsætte teori til praksis eller følge et bestemt skema; den omfatter noget, som præfabrikerede budskaber ikke kan udkonkurrere: Erfaring kombineret med uforudsigelige indfald af betydning for den enkelte klient. Her kan man godt tale om flow, der løfter standarden for psykologi som et mindre og samtidig folkevenligt show.

Merknad: dr.phil og censor i sundhedspsykologi ved Lægeuddannelsen og Folkesundhedsvidenskab i Danmark